

การเสริมสร้างพลังอำนาจของโรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาสุขภาวะ
กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล

EMPOWERING THE ELDERLY SCHOOL TO IMPROVE HEALTH
: CASE STUDY OF THE WAT PA TAN ELDERLY SCHOOL

นุสวรรณ สินเจิมศิริ

เดชรัตน์ สุขกำเนิด

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและบทบาทของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล 2) เพื่อศึกษาพัฒนาการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการสร้างหลักสูตรการพัฒนาสุขภาวะโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล 3) เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล จำนวน 86 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพลังอำนาจผลการวิจัยพบว่า

โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลมีปัจจัยความสำเร็จ 2 ลักษณะ คือปัจจัยภายในได้แก่ 1) ความศรัทธาที่มีต่อบุคลากรแกนนำ เช่น เจ้าอาวาสวัดป่าตาล อดีตผู้นำชุมชน ข้าราชการบำนาญที่เป็นคณะกรรมการ มีความน่าเชื่อถือ ทำให้ช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ 2) ครูพี่เลี้ยงจิตอาสาที่เป็นลักษณะเฉพาะของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลมีความเสียสละเป็นผู้ประสานงานทุกภาคส่วน เป็นผู้ออกแบบจัดกระบวนการและกิจกรรมต่างๆ 3) ผู้เรียนมีความหลากหลายและมีสมาชิกใหม่เพิ่มเข้ามาทุกปี ช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ การสร้างความคิดและกระบวนการจัดกิจกรรมใหม่ๆ พัฒนาไปสู่การเป็นพี่เลี้ยงของรุ่นต่อไป ส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การเสริมสร้างพลังอำนาจของโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีรูปแบบการจัดการตนเองในการจัดกิจกรรมโดยเน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่างๆ ในตำบลบวกค้ำ เช่น การสนับสนุนด้านวิทยากร และงบประมาณสนับสนุนบางส่วนจากเทศบาลตำบลบวกค้ำ มีการนำทุนภูมิปัญญาในนักเรียนผู้สูงอายุมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การเสริมสร้างพลังอำนาจทั้งภายในภายนอกของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล ช่วยพัฒนาศักยภาพให้แก่ คณะกรรมการ ครูพี่เลี้ยง นักเรียนผู้สูงอายุ เกิดความมั่นใจ กล้าตัดสินใจ สามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ การจัดทำหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นมุ่งเน้นให้มีกระบวนการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและมีเป้าหมายคือ ให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านสุขภาวะ ร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญาการเรียนรู้ นักเรียนผู้สูงอายุมีความสุขในการทำกิจกรรมร่วมกันสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ : การเสริมพลังอำนาจโรงเรียนผู้สูงอายุ,โรงเรียนผู้สูงอายุ, ผู้สูงอายุ, สุขภาวะ, พัฒนาการโรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

This research aimed to 1) study the problems, obstacles and roles of Wat Pa Tan Elderly School, 2) study the development of empowerment in creating a health development curriculum of Wat Pa Tan Elderly School, and 3) study the effects of curriculum empowerment on the Wat Pa Tan Elderly School. This study used qualitative research combining with participatory action research. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions and observations with 86 participants from Wat Pa Tan Elderly School. Data were analyzed using content analysis, linking it to concepts and theories related to empowerment together. The results of the research found that:

The research findings revealed two key success factors of the Wat Pa Tan Elderly School: Internal factors: 1. Respected and trusted personnel, such as the abbot of Wat Pa Tan, former community leaders, and retired civil servants on the committee. 2. Volunteer teachers who coordinate all aspects and design the processes and activities. 3. Diverse learners, including new members each year, which helps stimulate learning and the development of new ideas and activities, leading to the creation of new mentors. External factors: Empowerment of the elderly school to self-manage their activities, emphasizing integrated teaching and learning in collaboration with various networks in Tambon BuakKhang, such as support from instructors and partial funding from the Tambon BuakKhang Municipality. Tapping into the local wisdom of elderly students for mutual learning. This internal and external empowerment has helped develop the capabilities of the committee, volunteer teachers, and elderly students, giving them confidence, decision-making skills, and the ability to transfer knowledge and facilitate the learning process. The curriculum development of the elderly school focuses on harmonizing the operational process towards the goal of developing the physical, mental, social, and intellectual learning well-being of the elderly students, who find happiness and practical application in their daily lives.

Keywords: Empowerment of Elderly School, Elderly School, Elderly, Well-being, Elderly School Development

บทนำ

โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุส่วนหนึ่งสนใจและเห็นความสำคัญเพราะช่วยเพิ่มความรู้ ทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพของตนเองออกมา โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาที่มีคุณค่าให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไป โดยโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีวิทยากรจิตอาสาหรือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมให้ความรู้ประสบการณ์เช่น พระภิกษุสงฆ์มาสอนธรรมะการปฏิบัติธรรม ข้อคิด คติเตือนใจ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐให้ความรู้เรื่องต่างๆ ตามภาระงานของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้านมาให้คุณค่าการสืบสานภูมิปัญญา เป็นต้น กิจกรรมต่างๆเหล่านี้ได้ถูกจัดขึ้นทั้งในระดับตำบลระดับอำเภอและระดับจังหวัดแต่ละแห่งมีการบริหารจัดการโดยมีโครงสร้างของคณะกรรมการ ตามบริบทพื้นที่แตกต่างกันไป เช่น โรงเรียนผู้สูงอายุที่จัดตั้งโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เน้นกิจกรรมด้านสุขภาพและด้านสวัสดิการสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมอาชีพของผู้สูงอายุ หากเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เป็นผู้จัดตั้งขึ้นเน้นกิจกรรมที่สอดคล้องกับภาระงานด้านสาธารณสุข กิจกรรมหลักที่สำคัญในการให้ความรู้แก่นักเรียนผู้สูงอายุ คือ เรื่องการรักษาสุขภาพด้วยตนเองจากสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมถอย เกิดปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคเรื้อรังเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง โรคกระดูกและข้อ โรคข้อเข่าเสื่อม จึงจำเป็นต้องได้รับการรักษาและมีการดูแลสุขภาพร่างกายด้วยตนเองเพื่อลดความรุนแรงของโรค เป็นต้น ส่วนชมรม/กลุ่มในชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้านที่จัดตั้งขึ้น เน้นกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาและกิจกรรมตามความสนใจของผู้เรียน สำหรับงบประมาณอุดหนุนส่วนใหญ่มาจาก สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงสาธารณสุข กิจกรรมในการเรียนรู้ เน้นเรื่องการรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นหลักและยังมีหน่วยงานในภาครัฐ เช่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยบางแห่ง ที่ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุโดยจัดทำโครงการเสนอต่อมหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินกิจกรรม รวมถึงรูปแบบหน่วยงานร่วมกับภาคเอกชนจัดตั้งซึ่งผู้เรียนจะต้องจ่ายค่าเรียนเอง หรือจ่ายบางส่วนเป็นรายกิจกรรมตามความสนใจซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนผู้สูงอายุที่หน่วยงานรัฐ หรือท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นโดยผู้เรียนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ปัจจุบันพบว่าโรงเรียนผู้สูงอายุ 1,100 แห่งจาก 7,500 ตำบลทั่วประเทศและมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละแห่งและเป็นไปตามหลักสูตรที่กรมกิจการผู้สูงอายุกำหนด เพื่อเตรียมรองรับสังคมผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นมีรูปแบบของการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทักษะและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเน้นการเรียนรู้วิชาทักษะชีวิต วิชาการและวิชาชีพเป็นเรื่องที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องรู้เพื่อช่วยเพิ่มพูนทักษะชีวิตที่จำเป็นในปัจจุบันทันโลกทันสมัย

จากการศึกษาข้อมูลสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลบวักค้างพบว่า โรคที่ผู้สูงอายุในตำบลเป็นส่วนใหญ่ คือ โรคเรื้อรังไม่ติดต่อ (NCDs) ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง เบาหวาน โรคหัวใจและหลอดเลือดรวมถึงโรคข้อเข่าเสื่อมซึ่งมีความเสี่ยงในเรื่องภาวะพลัดตกหกล้มเพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้ผู้สูงอายุตำบลบวักค้างสามารถใช้ชีวิตประจำวันอยู่ร่วมกับครอบครัวอย่างมีความสุขและปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เป็นสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล ในระยะเริ่มต้นของการก่อตั้งเกิดจากวัดไม่มีคนดูแล ในช่วงกลางวัน เพราะพระสงฆ์ไปเรียนหนังสือหรือรับกิจนิมนต์ พระครูธิบุญวัฒน์ วิฑิตมณโฑ เจ้าอาวาสวัดป่าตาล จึงมีดำริให้จัดตั้งโครงการ “คนเฒ่าเฝ้าวัด” ให้ผู้สูงอายุที่อยู่บ้านเฉยๆทำงานในหมู่บ้านป่าตาลซึ่งบุคคลเหล่านั้นเคยประกอบอาชีพทอผ้ามาก่อนมีฝีมือในการทอผ้าให้มารวมกลุ่มกันตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าฝ้าย “คนยอง” ภายในวัดป่าตาลเพื่อสร้างอาชีพเสริมรายได้เล็กๆน้อยๆ แก่เหงาเกิดเป็นรายได้ก็ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านมาฝึกหัดทำตามกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนเมื่อมี

คนมาเรียนรู้ที่วัดมากขึ้นพระครูธิรบุญวัฒน์ ฐิตมฺงคฺโล ได้ร่วมกับผู้นำชุมชน แกนนำผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ที่เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุและปัญหาที่ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง เนื่องจากลูก,หลาน ต้องไปทำงานและเรียนหนังสือ จึงริเริ่มให้ผู้สูงอายุได้มาทำกิจกรรมที่วัด เริ่มก่อตั้งเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุโดยมีแกนนำผู้สูงอายุในหมู่บ้านป่าตาลและคณะกรรมการผู้สูงอายุตำบลบวักค่าง ไปศึกษาดูงานการดำเนินงาน ของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลแม่ปูกา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นได้กลับมาประชุมวางแผนทางการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล” ในการดำเนินการโดยวัดป่าตาลและแกนนำผู้สูงอายุ คณะกรรมการได้เชิญวิทยากรจิตอาสา มาให้ความรู้ซึ่งมีปัญหาในการจัดกิจกรรมเนื่องจากคณะกรรมการขาดประสบการณ์ ต่อมาได้เชิญผู้มีจิตอาสาสมัครภาพ เช่น อดีตครู,อดีตผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มาเป็นครูพี่เลี้ยงเพื่อช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การระดมทุนเพื่อใช้บริหารจัดการการติดต่อประสานงานต่างๆและดูแลนักเรียนผู้สูงอายุในวันที่จัดกิจกรรม การเรียนรู้

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งในผู้ร่วมจัดกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ผ่านมา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน การทำงานร่วมกับภาคเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกตำบล ที่จะพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรการเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาของชุมชนเป็นฐานแห่งการเรียนรู้ สู่การขยายผลไปยังผู้สูงอายุในชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาพบปะและอุปสรรคของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล หมู่ที่ 4 ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการการสร้างพลังอำนาจในการสร้างหลักสูตรการพัฒนาสุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล หมู่ที่ 4 ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุบ้านป่าตาล หมู่ที่ 4 และพื้นที่รับผิดชอบในเขตเทศบาลตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ 1) ศึกษาบริบทความเป็นมาของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล 2) ศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล 3) ศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจของโรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาสุขภาพ 4) ศึกษาผลการพัฒนาสุขภาพ 4 มิติ (ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา/การเรียนรู้) ต่อนักเรียนผู้สูงอายุ

3. ขอบเขตด้านประชากร

3.1 ประชากรเป้าหมาย ข้อมูลประชากรผู้สูงอายุในตำบลบวักค่าง จากข้อมูลเทศบาลตำบลบวักค่างผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนรับเบี้ยยังชีพ (2565) ชาย 1,016 คน หญิง 1,259 คน รวม 2,275 คน ปัจจุบันเป็นสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 129 คน

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นการเลือกแบบเจาะจง ได้จำนวน 86 คนประกอบด้วย 1) ตัวแทนนักเรียนผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลจำนวน 65 คน 2) คณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล 10 คน 3) ครูพี่เลี้ยง 5 คน

4) เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบล 2 คน 5) สกร.ตำบล 2 คน 6) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่งละ 1 คน

4. ขอบเขตระยะเวลา

เดือนตุลาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือน มกราคม พ.ศ.2567 รวมระยะเวลา 15 เดือน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การปฏิบัติงานภาคสนามอย่างมีส่วนร่วมโดยยึดหลักแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ และการมีส่วนร่วมโดยการร่วมดำเนินงานของผู้วิจัยกับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล เพื่อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสังเกต แบ่งออกเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลจากผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลสุขภาวะทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา/การเรียนรู้ 3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่มกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในตำบลและคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการทำงานและหลักสูตรอย่างมีส่วนร่วมจำนวน 12 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมรายงานการศึกษาวิจัย บันทึกการประชุมของโรงเรียนผู้สูงอายุ วิทยานิพนธ์เอกสารบทความวารสาร หนังสือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีแนวคิดหรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัย เพื่อจัดทำฐานข้อมูล (Data Based) ของงานวิจัยเพื่อมาวิเคราะห์ให้เห็นที่มาของความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจ 2) การศึกษาจากภาคสนาม (Field Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมกับโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเพื่อสรุปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาวะของนักเรียนผู้สูงอายุบทบาทโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายทั้งในอดีต ปัจจุบันบทบาทตามระเบียบ กฎหมาย และในอนาคต การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุโดยวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและบทบาทของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล สรุปได้ดังนี้

กำหนดทิศทางการเรียนการสอนโดยการกำหนดให้มีการมุ่งเน้นหลักสูตรการพัฒนา สุขภาวะ 4 มิติของผู้สูงอายุเป็นหลักเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในที่สุด

ด้านปัญหาสุขภาวะของนักเรียนผู้สูงอายุจากการเก็บข้อมูลสุขภาพของนักเรียนผู้สูงอายุ วัดป่าตาลทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและทางปัญญา/การเรียนรู้พบว่า

สุขภาวะด้านร่างกาย ในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนผู้สูงอายุ พบว่าผ่านการประเมินสุขภาพด้านร่างกายด้วยตนเองสามารถช่วยเหลือตนเองด้านอวัยวะส่วนตัว ดูแลตนเองได้ดี มีการออกกำลังกายที่ไม่ใช่แรงมาก สัปดาห์ละ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ โรคประจำตัวที่นักเรียนผู้สูงอายุเป็นอันดับแรกคือ โรคความดันโลหิตสูงและอันดับสองคือเบาหวานโดยมีการควบคุมการรับประทานอาหาร งดและลดอาหารรส หวาน มัน เค็มและรับประทานยาเป็นประจำสม่ำเสมอ

สุขภาวะด้านจิตใจพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนผู้สูงอายุที่เข้ามาเรียน มีภาวะด้านจิตใจมีความสุขครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกันหรือพูดคุยกันเป็นประจำทำให้มีความอบอุ่นในครอบครัว ส่วนใหญ่ต้องการเพื่อนและสังคมใหม่ๆ หรือการแสวงหาความรู้ใหม่ในการเพื่อพัฒนาตนเองเสริมกำลังใจให้ตนเอง ในบางรายที่มีความเครียดจากปัญหาครอบครัวลูกหลาน ปัญหาสุขภาพเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนๆ ได้พูดคุยกันทำให้อาการเครียดดีขึ้น คลายความวิตกกังวลไปได้ ลดปัญหาโรคซึมเศร้าลง

สุขภาวะด้านสังคม พบว่านักเรียนผู้สูงอายุกลุ่มแรก มากกว่า 50 คน ที่เคยเป็นแกนนำชุมชนหรือเคยร่วมกิจกรรมกับชุมชน มีภาวะความเป็นผู้นำสามารถร่วมทำกิจกรรมกับโรงเรียนผู้สูงอายุได้ เพราะเป็นผู้มีความพร้อมทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์ และมีเวลา ให้กับสังคม กลุ่มที่สอง ในผู้สูงอายุบางราย ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือเข้ามาเรียนเลย เมื่อเข้ามาเรียนใหม่จะไม่กล้าแสดงออกหรือเสนอความคิดเห็นอะไร นั่งเงียบคอยรับคำสั่งและปฏิบัติตาม จึงต้องให้กลุ่มแรกคอยกระตุ้นและช่วยเหลือให้คำปรึกษา กลุ่มที่สามมีความไม่มั่นใจและไม่กล้าแสดงออก แต่มีความประสงค์อยากเปลี่ยนแปลงตนเองและยินดีเรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่น ครูพี่เลี้ยงจิตอาสาต้องให้ความสนใจคอยสังเกตและกระตุ้น ซึ่งนักเรียนทั้งสามกลุ่มนี้ จะอยู่ในสายตาดูแลของครูพี่เลี้ยงและกรรมการที่ร่วมกระบวนการในกิจกรรมด้วยกันทำให้นักเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลมีความสุข และสนุกสนานเมื่อได้มาเข้ากลุ่มเรียน และออกไปสู่สังคมภายนอกอย่างมั่นใจอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างมีความสุข มีเครือข่าย มีเพื่อนต่างหมู่บ้านคอยเป็นที่ปรึกษาและพูดคุย

สุขภาวะด้านปัญญา/การเรียนรู้ พบว่า การปรับทัศนคติในผู้สูงอายุนั้น เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน ผู้สูงอายุแต่ละคนผ่านประสบการณ์ชีวิตมามาก ความเป็นตัวตนสูง (อีโก้) ยังมีความฝังใจกับความคิดเดิมๆทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ช้า แต่เมื่อเรียนไปก็สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ ในขณะเดียวกัน กลุ่มนักเรียนที่ขาดความมั่นใจและไม่กล้าแสดงออกกลับเรียนรู้การปรับตัวได้ดีกว่า มีความเพียรในการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ความคิดริเริ่มสามารถพัฒนางานให้มีความสวยงามและพร้อมแบ่งปันถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนที่สนใจ เป็นผู้เข้าใจธรรมชาติของชีวิตและรู้จักปล่อยวางความทุกข์ได้รวมถึงได้ให้คำแนะนำแก่ลูกหลานอยู่เสมอ

การศึกษบทบาทของโรงเรียนผู้สูงอายุและภาคีเครือข่ายเป็นการทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาและแนวทางในการดำเนินงานในอนาคตของโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า บทบาทของโรงเรียนผู้สูงอายุในอดีตที่ประกอบด้วย ครูใหญ่ คณะกรรมการครูพี่เลี้ยงพบว่าการประชุมอยู่เป็นประจำเพื่อวางแผนปรับปรุงแก้ไขปัญหามีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนผู้สูงอายุมีศักยภาพที่ดีตามคำขวัญของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ว่า “สูงวัยอย่างงามสง่า ชราอย่างมีศักดิ์ศรี เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณค่าต่อชุมชน”ซึ่งผู้ที่มีบทบาทในโรงเรียนผู้สูงอายุประกอบด้วย ครูใหญ่ (พระครูธิรบุญวัฒน์ จิตฐมังคโล) เจ้าอาวาสวัดป่าตาล อนุเคราะห์สถานที่จัดกิจกรรม ร่วมบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะใน

การวางแผนกิจกรรมรับหน้าที่ครูผู้สอนในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นการดูแลทางด้านจิตใจนักเรียนผู้สูงอายุส่วนคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมวางแผนให้คำแนะนำ ร่วมปฏิบัติและเรียนรู้กับเพื่อนนักเรียนผู้สูงอายุ นอกจากนี้ครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นกลไกเชื่อมการทำงานของโรงเรียนผู้สูงอายุระหว่าง ครูใหญ่ คณะกรรมการ นักเรียนผู้สูงอายุ และวิทยากร ช่วยจัดหาผู้สนับสนุนทุนดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกับนักเรียนทำผลิตภัณฑ์จำหน่าย ออกแบบจัดเตรียมกิจกรรมจัดเตรียมสถานที่และเกมสันทนาการให้น่าสนใจ

ภาคีเครือข่ายในตำบลบวกค้างทำตามกรอบการทำงานของแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยการทำงานร่วมกัน เป็นวิทยากรให้ความรู้ ด้านสุขภาพจาก รพ.สต.บ้านป่าตอลและโรงพยาบาลสันกำแพง ด้านกฎหมายและสวัสดิการจากเทศบาลตำบลบวกค้างซึ่งเทศบาลมีข้อจำกัดในการสนับสนุนงบประมาณ ตามระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณที่จะสามารถเบิกจ่ายได้ในส่วนวิทยากรและค่าวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนกิจกรรมการออกกำลังกายจาก สปสช.ตำบลบวกค้าง มีหน่วยงานภายนอกตำบลขอร่วมจัดกิจกรรมมีครูพี่เลี้ยงโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมประชุมวางแผนกับเครือข่ายเพื่อจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน ต่อมาทางเทศบาลได้จัดตารางบริการรับ-ส่งนักเรียนผู้สูงอายุ

บทบาทในปัจจุบันวัดป่าตอลเป็นวัดที่อนุรักษ์ รักษาวิถีชีวิตภูมิปัญญาชนชาวยอง มีผู้สนใจมาเยี่ยมชมวัดอยู่เสมอ มีฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาได้ชมและเรียนรู้โดยมีนักเรียนผู้สูงอายุหลายคนเป็นวิทยากรประจำฐานต่างๆซึ่งเกิดจากการทำอย่างมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุมีการพัฒนาบทบาทการทำงานของกรรมการ และได้พัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมงานกับหน่วยงานในตำบล แก่นนำโรงเรียนผู้สูงอายุได้เข้าอบรมความรู้เพื่อเป็นผู้ถ่ายทอด(ครู ก) แก่เพื่อนนักเรียนผู้สูงอายุพัฒนาเป็นวิทยากรภูมิปัญญาแต่ละด้านเมื่อมีผู้สนใจมาศึกษาดูงานกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุและวัดป่าตอล

ครูพี่เลี้ยงมีบทบาทในการช่วยเหลือองค์กรภายนอกมีการทำโปรแกรมกิจกรรมไว้ก่อนล่วงหน้าป้องกันกิจกรรมซ้ำซ้อนกัน และทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคีเครือข่ายการทำงานแบ่งหน้าที่ที่ครูพี่เลี้ยงทำงานตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคนและช่วยกันในการกิจกรรมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ความรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

บทบาทในปัจจุบันของโรงเรียนผู้สูงอายุและภาคีเครือข่ายพบว่า มีการดำเนินงานร่วมกันในการให้ความรู้ โดยสำนักงานเทศบาลตำบลบวกค้าง สนับสนุนงบประมาณการศึกษาดูงานโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ แก่คณะกรรมการเพื่อพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกัน การให้บริการรถราง รับ-ส่ง นักเรียนผู้สูงอายุ ข้อจำกัดที่มีคือ การเปิดเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุไม่ตรงกับรอบปีงบประมาณของเทศบาลทำให้ในช่วงเริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ยังไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุได้ จากปัญหาในการเตรียมการเบิกจ่ายงบรายกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุไม่แน่นอนจึงได้เข้าร่วมกับโรงเรียนผู้สูงอายุในการจัดทำหลักสูตรและตารางกิจกรรมเพื่อวางแผนงานของเทศบาลให้มีความเชื่อมโยงและบูรณาการกับงบประมาณโครงการที่ทางเทศบาลได้รับจากหน่วยงานภายนอก

ศูนย์การศึกษาอนุกระบะและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.)ตำบลบวกค้าง ได้ร่วมจัดหาวิทยากรให้ความรู้ตามความสนใจของนักเรียนผู้สูงอายุ ร่วมทำแผนจัดกิจกรรมประจำปี ให้สอดคล้องกับกิจกรรมด้านสุขภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตอล ข้อจำกัดที่มีคือ การจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตามงบประมาณรายไตรมาสของ กศน.และการโยกย้ายของครู กศน.บ่อยทำให้การทำงานร่วมกันขาดความต่อเนื่อง

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านป่าตอล (รพ.สต) สนับสนุนทางวิชาการด้านสุขภาพส่งวิทยากรให้ความรู้และประสานงานกับโรงพยาบาลสันกำแพงเพื่อให้บริการตรวจสุขภาพแก่นักเรียนผู้สูงอายุ ช่วยประสานงานกับสาธารณสุขจังหวัด เพื่อนำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียนผู้สูงอายุมาให้ความรู้ และนำนักเรียนของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตอลและผลงานของนักเรียนไปร่วมออกนิทรรศการภายนอกตำบลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสาธารณสุข

องค์กรภาคีเครือข่ายภายนอกตำบลและจากส่วนกลางร่วมให้ความรู้เรื่อง ทำกิจกรรมกับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตอล อาทิ คณะกรรมการอาหารและยา (อ.ย.) เพื่อส่งเสริมสุขภาพจากการใช้สมุนไพรในชุมชนตามภูมิปัญญาของ

ตำบลบวค้าง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพการบริโภค องค์กรภายนอก

บทบาทตามระเบียบ,กฎหมายจากการศึกษา พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมีข้อจำกัดด้านหน้าที่ กฎหมาย และระเบียบ เนื่องจากการเป็นการรวมกลุ่มทำกิจกรรมตามความสนใจของผู้สูงอายุเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงทำให้เทศบาลสนับสนุนงบประมาณได้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตเท่านั้น ซึ่งการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นสอดคล้องกับ แผนพัฒนาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ด้านสิทธิของผู้สูงอายุ ในการได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุน การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมการรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชนโรงเรียนผู้สูงอายุได้ส่งเสริมให้นักเรียนผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมกับชุมชนทั้งทางศาสนาและงานประเพณีในชุมชน การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ โดยโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลได้จัดให้ใช้อาคารเรียนที่มีทางลาดเพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักเรียนผู้สูงอายุ

บทบาทในอนาคตจากการศึกษาพบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล คณะกรรมการสนใจพัฒนาให้เป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาตนเองให้แก่ผู้สนใจทั้งภายในตำบลและภายนอกตำบลบวค้าง การร่วมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีอัตลักษณ์ชุมชนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเสริมสร้างพลังอำนาจในการสร้างหลักสูตรการพัฒนาสุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล หมู่ที่ 4 ตำบลบวค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การเสริมสร้างพลังอำนาจโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลพบว่า การพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมการสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจทำให้คณะกรรมการ ครูพี่เลี้ยงซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนผู้สูงอายุรู้สึกยินดีเสียสละและช่วยเหลือโรงเรียนอย่างเต็มที่โดยมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายในตำบลบวค้าง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสุขภาพที่ดีขึ้นของนักเรียนผู้สูงอายุ ด้วยการฝึกอบรมให้เกิดความรู้เกิดความชำนาญ ในเรื่องที่จะทำ มีการฝึกปฏิบัติให้มีประสบการณ์สู่การถ่ายทอด การสร้างโอกาสการเรียนรู้ของกรรมการด้วยการศึกษาดูงาน ทำให้คณะกรรมการมีความมั่นใจมีพลังที่อยากพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุให้ดีขึ้นและพัฒนาตนเองตนเองให้สามารถถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้ เป็นการพัฒนาศักยภาพในระดับบุคคล การสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจคณะกรรมการและครูพี่เลี้ยงต้องมาเรียนรู้กับวิทยากรก่อนให้เกิดความชำนาญก่อนการจัดกิจกรรมในห้องเรียนมีวิทยากรมาจากภายนอกโดยให้กรรมการสามารถช่วยวิทยากรในการดูแล ให้คำแนะนำแก่เพื่อนนักเรียนผู้สูงอายุขณะฝึกปฏิบัติในห้องเรียนได้อย่างทั่วถึง

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมพบว่า คณะกรรมการ ครูพี่เลี้ยงมีส่วนร่วมคิดวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติร่วมสรุปผล และร่วมติดตามประเมินผล ทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความทุ่มเท เสียสละในการทำงานอย่างจริงจัง ช่วยพัฒนาการเรียนรู้และสติปัญญาการคิดเนื้อหาหลักสูตร การอบรมฝึกปฏิบัติด้านอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ การคิดเรื่องการอบรมที่สนใจ มีการวางแผนร่วมกันจากกระบวนการมีส่วนร่วมช่วยให้สังคมของโรงเรียนผู้สูงอายุและนักเรียนผู้สูงอายุ มีความสนิทแน่นแฟ้นขึ้น ผู้เรียนมีความสุขที่ได้มาเรียน ความสัมพันธ์ของโรงเรียนผู้สูงอายุและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดีขึ้นจากการจัดทำแผนงานร่วมกัน โดยมีครูพี่เลี้ยงเป็นกลไกสนับสนุน เชื่อมประสานการทำงานและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกันอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้

3. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล

กรรมการ ได้พัฒนาศักยภาพสามารถให้คำแนะนำและเสริมพลังให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการให้เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้มีความมั่นใจในตนเองสามารถไกล่เกลี่ยทำความเข้าใจคลี่คลายปัญหาได้

ครูพี่เลี้ยงสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันด้วยการประสานงานระหว่างเจ้าอาวาส(ท่านครูใหญ่) กรรมการ ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมจัดกิจกรรม โดยนำกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการมาแยกย่อยให้สอดคล้องครอบคลุม

สุขภาวะทั้ง 4 มิติ (ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา/การเรียนรู้)

นักเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็นผู้เรียนเก่าที่เคยผ่านการเรียนมาแล้ว และผู้เรียนใหม่ที่เพิ่งเข้ามาเรียน ทั้งผู้เรียนเก่าและผู้เรียนใหม่มีศักยภาพที่ต่างกัน ผู้เรียนเก่าได้รับการฝึกฝนให้มีทัศนคติเชิงบวกการคิดเป็นขั้นเป็นตอน มีการฝึกพูดคุยกี่ถ้อยคำทอดความรู้อย่างเป็นระบบและมีมารยาท ในขณะที่ผู้เรียนที่เข้ามาใหม่ก็มีความตื่นตัวในการที่จะเรียนรู้ ซึ่งทำให้กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ให้สนุกสนานอยู่เสมอไม่น่าเบื่อ ควรมีการสังเกตพฤติกรรม พัฒนาการเรียนรู้เป็นรายบุคคล เพื่อพัฒนามาเป็นครูพี่เลี้ยงในอนาคตต่อไป จะทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลยังคงปณิธานการดำเนินงานตั้งแต่แรกเริ่มตลอดไป

ภาคีเครือข่ายในตำบลได้ร่วมวางแผนงานการทำงานหลักสูตรทำให้เข้าใจกระบวนการทำงานเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนผู้สูงอายุโดยมีการสื่อสารระหว่างหน่วยงานเพื่อบูรณาการการทำงาน และเข้าใจในเนื้อหาบริบทของชุมชน ความละเอียดอ่อนของวัฒนธรรมชุมชนทั้งรูปธรรมและนามธรรม การบริหารจัดการภายในของโรงเรียน ทำให้สามารถวางแผนงานที่จะร่วมทำกิจกรรมกับครูพี่เลี้ยงโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลได้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การเสริมสร้างพลังอำนาจของโรงเรียนผู้สูงอายุด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆได้สร้างโอกาสของการเรียนรู้ พัฒนาคณะกรรมการให้มีภาวะผู้นำ การจัดการองค์ความรู้และประสบการณ์ช่วยปรับแนวคิดอุดมการณ์ในการทำงาน การบริหารจัดการทรัพยากร (งบประมาณและอุปกรณ์อื่นๆ) และการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการพัฒนาให้คณะกรรมการรู้สึกว่ามีคุณค่าเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อตนเองจนสามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรของโรงเรียนให้แก่ปัญหาสุขภาวะของนักเรียนผู้สูงอายุทั้ง 4 มิติ(ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา/การเรียนรู้) สอดคล้องกับงานวิจัยของรังสิมา เดชกำแหง (2561) กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุและสื่อกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ที่พบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจในกลุ่มผู้สูงอายุช่วยผลักดันให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงคุณค่าชีวิต มีความมั่นใจในการตัดสินใจ ร่วมระดมความคิดเห็น ทำให้เกิดหลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตพัฒนาทักษะของผู้สูงอายุ ในมิติสุขภาพองค์รวม 4 มิติ

การทำงานร่วมกันของท่านครูใหญ่กับคณะกรรมการ ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลเน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่ร่วมคิด,ร่วมวางแผน,ร่วมตัดสินใจ,ร่วมปฏิบัติ,ร่วมสรุป/ติดตามประเมินผลจึงทำให้เข้าใจปัญหาและอุปสรรคที่มีเป็นการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ส่งผลต่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุไปพร้อมๆกันทั้งนี้เพราะการร่วมพัฒนาหลักสูตรของเครือข่ายในตำบลทำให้สามารถบริหารจัดการความรู้ทุนชุมชน รวมถึงงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายได้อย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรครา ธรรมมาธิกุล (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการเสริมพลังอำนาจผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาชุมชนพบว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจทำให้มีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ สามารถคิด วิเคราะห์ ถอดบทเรียนได้ด้วยตนเอง ได้ฝึกกระบวนการคิดบนพื้นฐานองค์ความรู้ของท้องถิ่น มีการจัดการความรู้ การทำงานเพื่อส่วนรวม แบบมีส่วนร่วมทั้งการวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ มีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆเป็นเครือข่ายความร่วมมือ ด้านวิชาการ กับหน่วยงานในพื้นที่

การมีส่วนร่วมวางแผนกิจกรรม พัฒนาหลักสูตรของภาคีเครือข่ายในตำบลทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่โรงเรียนผู้สูงอายุตั้งไว้สามารถวางแผนงานให้สอดคล้องกับภาระงานของหน่วยงาน ด้านเนื้อหา การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในกิจกรรมและวิทยากรให้ความรู้และมีเครือข่ายภายนอกสนใจเข้าร่วมให้ความรู้

หลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลมุ่งเน้นเรื่องสุขภาวะดีทั้ง 4 มิติ (ร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา/การเรียนรู้) การพัฒนาหลักสูตรด้วยการเก็บข้อมูลกิจกรรมที่นักเรียนผู้สูงอายุความต้องการเรียน ข้อมูลสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อกำหนดทิศทางการจัดการเรียนรู้ชัดเจนให้สามารถพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนผู้สูงอายุ ทั้งนี้เป็นเพราะสุขภาวะทุกมิติมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ได้กำหนดเนื้อหาของหลักสูตร 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม 3) ด้านส่งเสริมอาชีพ 4) ด้านสุขภาพและนันทนาการ 5) ด้านการมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างประสบการณ์เรียนรู้ใหม่และสร้างความรู้ร่วมกัน ด้วยกระบวนการกลุ่ม ช่วยเหลือกันให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจการให้ความรู้ด้านวิชาการเป็นการเสริมทักษะและวิธีการที่นักเรียนผู้สูงอายุขาดไปเนื่องจากนักเรียนผู้สูงอายุเป็นผู้มีความรู้อยู่บ้างแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของมงคลกิตติ์ โวหารเสาวภาคย์ และเสาวนีย์ ไชยกุล (2560) ที่ได้ศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุ : หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่พบว่า รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตรเป็นไปตามบริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นๆ จัดการเรียนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีการสอน 6 แบบคือ 1) เน้นตัวผู้เรียน 2) เน้นความรู้ความสามารถ 3) เน้นประสบการณ์ 4) เน้นทักษะกระบวนการ 5) เน้นการบูรณาการและ 6) เน้นการเรียนรู้แบบไม่มีครูโดยจัดกระบวนการแบบกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจและการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้ซึ่งหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นไปตามหลักศาสนาพุทธแนวภavana 4 ได้แก่ 1) กายภาวนา : การพัฒนากายเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 2) จิตภาวนา : การพัฒนาจิตใจให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจนำตนเองสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจ 3) สิลภาวนา : การพัฒนาสังคมกระบวนการแบบกลุ่มการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาทางสังคมและ 4) ปัญญาภาวนา : การพัฒนาปัญญาเพื่อให้ถ่ายทอดได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอต่อรัฐบาล กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการผู้สูงอายุและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ควรมีการส่งเสริมให้โรงเรียนผู้สูงอายุพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ให้สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมเนื่องจากผู้สูงอายุนั้นเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิต ผ่านโลกมามาก และมีงบประมาณสนับสนุนในกรณีที่บางชุมชนอาจไม่พร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ อย่างเช่น วัดป่าตาล 2) นโยบายเกี่ยวกับ หลักสูตรการเรียนรู้ตามบริบทชุมชน ควรมีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนเพื่อหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมจัดกิจกรรมได้รับทราบและเห็นความสำคัญต่อหลักสูตรที่โรงเรียนผู้สูงอายุ กำหนด ตามบริบทชุมชน 3) ควรพัฒนาแอปพลิเคชันหรือระบบให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ให้ทันโลกทันสมัย ซึ่งผู้สูงอายุมีศักยภาพเรียนรู้ได้ 4) นโยบายรัฐควรกำหนดบทบาทหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ชัดเจนในการช่วยหนุนเสริมชุมชนให้ขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยชุมชนตามบริบทนั้นๆ อย่างกรณี โรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาล มีการบริหารจัดการด้วยกรรมการและจิตอาสาเป็นแกนหลักหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหนุนเสริม แต่บางพื้นที่องค์กรของรัฐเป็นแกนหลักประชาชนจิตอาสาหนุนเสริม 5) ควรกำหนดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนแก่ครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้ขึ้นทะเบียนกับกรมกิจการผู้สูงอายุและกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และ 6) ควรมีกองทุนสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพแก่โรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้ 1) โรงเรียนผู้สูงอายุต้องกำหนดเป้าหมาย ของผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของผู้เรียนที่มีความโดดเด่นและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนครอบคลุมทั้ง 4 มิติเพื่อพัฒนาเป็นครูพี่เลี้ยงในปีต่อไป 2) โรงเรียนผู้สูงอายุควรติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร 3) ควรพัฒนารูปแบบการทำงานของหน่วยงานแต่ละภาคส่วนกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนและร่วมพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุอย่าง

มีส่วนร่วม โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างโปร่งใส 4) ควรกำหนดแผนการพัฒนาและงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุไว้ในเทศบัญญัติของท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะ เชิงงานวิจัย/วิชาการ

จากการศึกษาวิจัยโรงเรียนผู้สูงอายุวัดป่าตาลครั้งนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ ดังนี้ 1) การศึกษาอิทธิพลของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต่อโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) การศึกษาบริบทชุมชนมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอย่างไร 3) การศึกษาคุณสมบัติของครูพี่เลี้ยงจิตอาสาในโรงเรียนผู้สูงอายุ 4) วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณและการบริหารจัดการภายในโรงเรียนผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. **คู่มือสิทธิผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546**. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/2/10/787>.
- _____. **มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมผู้สูงอายุ**. สืบค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/35>.
- _____. **มติสมัชชาผู้สูงอายุ ระดับชาติ ปี2564 สังคมสูงวัยคนไทยอายุยืน**. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/35840>.
- _____. **แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ.2566-2580)**. สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/28/843>.
- _____. **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ.2552**. สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2556, จาก <https://www.dop.go.th>.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). **คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.google.com>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). **รวมกฎหมาย/ประกาศ/ระเบียบ ที่ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และแก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง**. ค้นเมื่อ 17 ตุลาคม 2566, จาก <https://www.moe.go.th>.
- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **ศูนย์รวมกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ**. ค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.law.chula.ac.th>
- จักรแก้ว นามเมือง. (2560). **โรงเรียนผู้สูงอายุ: ต้นแบบการจัดการสุขภาวะและสวัสดิการผู้สูงอายุ**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา. MCU RS6107600070 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์.(2527).**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). **การมีส่วนร่วม : หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- มงคลกิตติ์ โวหารเสาวภาคย์และคณะ.(2561) **โรงเรียนผู้สูงอายุ : องค์ประกอบ รูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรและ กิจกรรมเพิ่มสุขภาวะผู้สูงอายุ**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา. MCU RS610761174 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- รังสิมา เดชกำแหง. (2561). กระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุและสื่อกิจกรรมการเรียนรู้ กรณีศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. ศิลปะชนบทศึกษาเพื่อการพัฒนา วิทยาลัยพัฒนาศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วชิรวัชร งามละม่อม.(2559). **ทฤษฎีการมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2565, จาก <https://learningofpublic.blogspot.com>.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2550). **พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550**. พิมพ์ครั้งที่ 2, นนทบุรี : สหพัฒนไพศาล.
- อศิน รพีพัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อิศราภรณ์ ชมชื่น.(2556). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสร้างเสริมพลังทางสังคม (Social Empowerment) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคมคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.